

Полозова Т.В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економічної кібернетики

та управління економічною безпекою,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-МОТИВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Запропоновано методичний підхід до оцінки соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства на основі даних фінансової звітності підприємства. Це забезпечує доступність даних по іншим підприємствам даної галузі з метою порівняльної оцінки та позиціонування досліджуваного підприємства у конкурентному інноваційно-інвестиційному просторі.

Ключові слова: соціально-мотиваційне забезпечення, інноваційно-інвестиційна спроможність підприємства, оцінка, інтегральний показник.

Постановка проблеми. Створення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки передбачає прискорення темпів трансформаційних процесів в Україні. Базовою передумовою цих процесів у сучасних умовах господарювання має бути підвищення рівня інноваційно-інвестиційної спроможності вітчизняних підприємств, який залежить від багатьох факторів: ефективності використання грошових коштів для фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності; інноваційно-інвестиційних можливостей підприємства; соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства та ін. Особливої актуальності при цьому набувають питання розробки методичного забезпечення кількісної оцінки перелічених факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням методологічного забезпечення оцінки і аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств присвятили свої роботи такі вчені, як: К.П. Покатаєва [1], П.П. Микитюк [2], В.Л. Осецький [3], Л.В. Соколова [4] та ін. Питанням інноваційного розвитку та оцінці ефективності інноваційної діяльності присвятили свої роботи С.М. Ілляшенко [5], О.М. Ястремська [6], П.М. Коюда, І.А. Шейко [7] та інші. Оцінювання рівня інноваційної спроможності підприємства висвітлено у роботі Н.В. Смолінської [8]. Питання запровадження мотиваційних механізмів активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств розглядалися у роботах В.М. Нижника [9], О.Є. Громової [10; 11] та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте результати наукового пошуку свідчать про недостатню розробленість питань декомпозиції інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства (І-ІСП) та відповідного методичного інструментарію оцінки її складових, зокрема соціально-мотиваційної.

Мета статті. Метою дослідження є розробка методичного інструментарію оцінки соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Результати попередніх досліджень дозволили побудувати концептуальну модель діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства, яка представлена у роботі [12] та розкрити особливості

Таблиця 1

Умовні позначення та методика розрахунку проміжних індикаторів інтегрального показника соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства (I_{c-m})

Показник	Умовне позначення	Методика розрахунку (або джерело)
1. Витрати на соціальне забезпечення працівників	$V_{соц}$	рядок 9010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»
2. Витрати на культурно-побутове обслуговування працівників;	$V_{к-п}$	рядок 9010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»
3. Витрати на забезпечення працівників житлом	$V_{ж}$	рядок 9010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»
4. Витрати на професійне навчання;	$V_{навч}$	рядок 9010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»
5. Інші витрати на робочу силу	$V_{ін}$	рядок 9010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»
6. Фонд оплати праці штатних працівників	ФОП	рядок 5010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»
7. Коефіцієнт соціальних витрат (сума рядків 1÷6 / ряд.7)	$K_{соц}$	$\frac{V_{соц} + V_{к-п} + V_{ж} + V_{навч} + V_{ін}}{ФОП}$
8. Сума заохочувальних та компенсаційних виплат	$V_{заох}$	рядок 5060 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»
9. Коефіцієнт заохочування (ряд.8/ряд.6)	$K_{заох}$	$\frac{V_{заох}}{ФОП}$
10. Інтегральний показник соціально-мотиваційного забезпечення	I_{c-m}	$\sqrt{K_{соц} \cdot K_{заох}}$

Джерело: розробка автора

діагностики інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства у конкурентному просторі, що наведено у роботі [13]. Основні компоненти інноваційно-інвестиційної конкуренто-спроможності підприємства представлені трьома інтегральними показниками:

- інтегральний показник ефективності використання грошових коштів для фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності;
- інтегральний показник інноваційно-інвестиційних можливостей підприємства;
- інтегральний показник соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства.

Інтегральний показник соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства (I_{c-m}) розраховується за формулою:

$$I_{c-m} = \sqrt{K_{соц} \cdot K_{заох}} = \sqrt{\frac{B_{соц} + B_{к-п} + B_{ж} + B_{навч} + B_{ін}}{ФОП}} \quad (1)$$

Умовні позначення та методика розрахунку проміжних показників наведені у таблиці 1.

Інтегральний показник соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства (I_{c-m}) дозволяє врахувати грошові витрати на утримання робочої сили, які не враховані у фонді оплати праці, та частку заохочувальних і компенсаційних виплат.

Схема формування інтегрального показника соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства наведена на рисунку 1.

Коефіцієнт соціальних витрат ($K_{соц}$) характеризує відношення суми витрат підприємства на утримання робочої сили крім тих, які враховані у фонді оплати праці до загального фонду оплати праці штатних працівників.

Відповідно до [14], витрати підприємства на соціальне забезпечення працівників ($B_{соц}$) містять:

- страхові внески підприємств за договорами добровільного пенсійного страхування, укладеними з недержавними пенсійними фондами, на користь працівників;
- витрати на медичне страхування;
- соціальні допомоги та виплати, які здійснені за рахунок коштів підприємства по аналогії до передбачених законодавством, працівникам, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною, при народженні дитини, сім'ям з неповнолітніми дітьми;
- суми допомоги колишнім працівникам підприємства;
- одноразова допомога працівникам, які виходять на пенсію, згідно з чинним законодавством та колективними договорами (угодами);
- суми вихідної допомоги при припиненні трудового договору у випадках, визначених законодавством;
- суми, нараховані працівникам за час затримки розрахунку при звільненні згідно з чинним законодавством;
- видатки підприємств на покриття витрат Пенсійного фонду України на виплату та доставку пільгових пенсій;
- компенсація моральної шкоди працівникам за рахунок коштів підприємства, що виплачується за рішенням суду;
- витрати підприємств на оплату послуг з лікування працівників, проходження ними медичного обстеження, які були надані закладами охорони здоров'я;
- матеріальна допомога разового характеру, що надається підприємством працівникам у зв'язку із сімейними обставинами, на оплату лікування, поховання, а також матеріальна допомога на оздоровлення дітей;
- інші витрати на соціальний захист працівників.

Витрати на культурно-побутове обслуговування працівників ($B_{к-п}$) містять [14]:

- утримання їдалень, профілакторіїв, санаторіїв, будинків і таборів відпочинку, медпунктів, бібліотек, клубів, спортивних споруд, дошкільних закладів тощо, що перебувають на балансі підприємств або фінансуються на умовах часткової участі;

- придбання медикаментів для лікувально-профілактичних установ, що перебувають на балансі підприємств або фінансуються на умовах часткової участі;

- проведення культурно-масових, спортивних та інших громадських заходів, зокрема на організацію гуртків, студій, придбання спортивної форми та інвентарю або оплату їхнього прокату, оренду приміщень для проведення зазначених заходів, оплату вартості подарунків до свят і квитків на видовищні заходи для дітей працівників тощо;

- благоустрій садівничих товариств (будівництво шляхів, енерго- та водопостачання, осушення й інші витрати загального характеру), будівництво гаражів для працівників;

- інші витрати на культурно-побутове обслуговування працівників.

Витрати підприємств на забезпечення працівників житлом ($B_{ж}$) передбачають [14]:

- утримання житлового фонду, що перебуває на балансі підприємства або фінансується за рахунок коштів підпри-

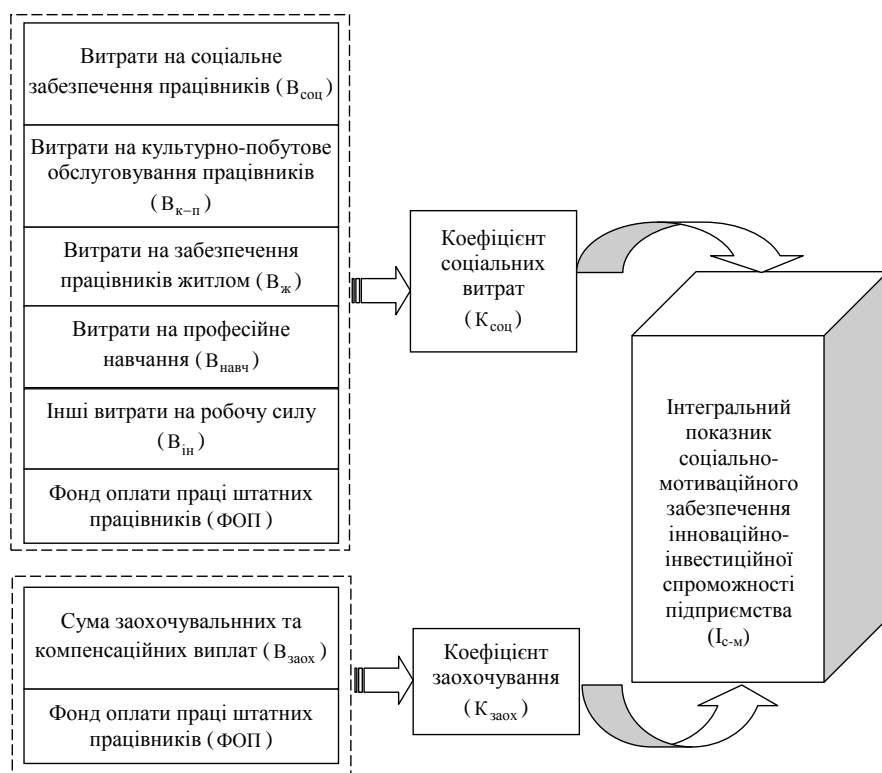

Рис. 1. Схема формування інтегрального показника соціально-мотиваційного забезпечення (I_{c-m}) І-ІСП

Джерело: розробка автора

ємства, без урахування заробітної плати працівників, що здійснюють його обслуговування;

- будівництво житла для працівників, погашення позик, виданих на індивідуальне будівництво, які не підлягають поверненню, або відсотків за користування ними, видачу субсидій; вартість житла, переданого у власність працівника, тощо.

Суми витрат на професійне навчання кадрів ($V_{навч}$), пов'язане з виробничою потребою, містять [14]:

- оплату за навчання працівників у вищих навчальних закладах та установах, підвищення кваліфікації, професійної підготовки та перепідготовки кадрів на підставі договорів між навчальними закладами та підприємством;

- стипендії слухачам підготовчих відділень, студентам, аспірантам, направленим підприємствами на навчання з відривом від виробництва у вищі навчальні заклади;

- оплату проїзду до місцезнаходження навчального закладу та назад;

- витрати, пов'язані з організацією навчального процесу (придбання навчального матеріалу, утримання будівель і приміщень, призначених для навчання, оренда приміщень для проведення навчання);

- оплату праці викладачів, що не перебувають у штаті підприємства;

- витрати на оплату участі та організацію семінарів, тренінгів, курсів підвищення кваліфікації власних працівників підприємства;

- інші витрати з підготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

Інші витрати на утримання робочої сили ($V_{щ}$) передбачають такі [14]:

- витрати на відрядження (уключаючи добові в повному обсязі, вартість проїзду та проживання);

- компенсаційні виплати та добові, які виплачуються при переїзді на роботу в іншу місцевість;

- надбавки (польове забезпечення) до тарифних ставок і посадових окладів працівників, направлених для виконання монтажних, налагоджувальних, ремонтних і будівельних робіт, і працівників, робота яких виконується вахтовим методом, постійно проводиться в дорозі або має роз'їзний (пересувний) характер;

- витрати на колективне харчування плавскладу річкового, морського та рибпромислового флотів, а також харчування льотного складу цивільної авіації при виконанні завдань польоту, які можуть бути прирівняні до добових витрат, що виплачуються в період відрядження;

- вартість виданого згідно з чинними нормами спецодягу, спецзуття та інших засобів індивідуального захисту, мийних та знешкджувальних засобів, молока та лікувально-профілактичного харчування або відшкодування витрат працівникам за їх придбання в разі незабезпечення адміністрацією підприємства;

- вартість придбаних підприємством проїзних квитків, які персонально не розподіляються між працівниками, а видаються їм у разі потреби для виконання виробничих завдань (у зв'язку зі специфікою роботи);

- витрати на перевезення працівників до місця роботи як власним, так і орендованим транспортом (крім оплати праці водіїв);

- витрати на оформлення закордонних паспортів та віз;

- витрати на послуги з пошуку та підбору кадрів;

- інші витрати (за винятком нарахувань податків та зборів на фонд оплати праці та інших видів податків та зборів).

Коефіцієнт заохочування ($K_{заох}$) в межах інтегрального показника соціально-мотиваційного забезпечення І-ІСП демонструє питому вагу суми заохочувальних та компенсаційних виплат у загальній сумі фонду оплати праці підприємства.

У таблиці 2 наведено методику розрахунку проміжних коефіцієнтів для визначення інтегрального показника соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства, використовуючи дані статистичної звітності.

Запропонований підхід дозволяє оцінити соціально-мотиваційне забезпечення І-ІСП на основі статистичної звітності, що забезпечує доступність даних по іншим підприємствам даної галузі з метою порівняльної оцінки та позиціонування досліджуваного підприємства у конкурентному просторі за даним показником.

Висновки і пропозиції. Таким чином, у даному дослідженні:

- обґрунтовано необхідність урахування соціально-мотиваційної складової інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства;

- запропоновано методичний підхід до оцінки соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства, який, на відміну від існуючих, дозволяє врахувати грошові витрати на утримання робочої сили, що не враховані у фонді оплати праці, та частку заохочувальних і компенсаційних виплат;

- запропоновано систему індикаторів для розрахунку інтегрального показника соціально-мотиваційного забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства, інформаційною базою яких є дані фінансової звітності підприємства. Це забезпечує доступність даних по іншим підприємствам даної галузі з метою порівняльної оцінки та позиціонування досліджуваного підприємства у конкурентному інноваційно-інвестиційному просторі за даним показником.

Перспективами подальших досліджень може бути розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо впровадження мотиваційних механізмів, спрямованих на забезпечення інноваційно-інвестиційної спроможності вітчизняних підприємств.

Таблиця 2

Методика розрахунку проміжних коефіцієнтів інтегрального показника соціально-мотиваційного забезпечення ($I_{с-м}$) І-ІСП на основі статистичної звітності

Показник	Умове позначення	Методика розрахунку	Розшифровка позначень
Коефіцієнт соціальних витрат	$K_{соц}$	$\frac{9010(\text{ф.1-ПВ})}{5010(\text{ф.1-ПВ})}$	9010 (ф.1-ПВ) – рядок 9010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»; 5010 (ф.1-ПВ) – рядок 5010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»
Коефіцієнт заохочування	$K_{заох}$	$\frac{5060(\text{ф.1-ПВ})}{5010(\text{ф.1-ПВ})}$	5060 (ф.1-ПВ) – рядок 5060 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»; 5010 (ф.1-ПВ) – рядок 5010 форми № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці»

Джерело: складено автором та адаптовано до [15]

Література:

1. Покатаєва К.П. Інвестиційна діяльність підприємств у глобальному середовищі: методичний інструментарій управління : монографія / К.П. Покатаєва ; Харк. нац. автомоб.-дор. ун-т. – Х., 2009. – 168 с.
2. Микитюк П.П. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств : монографія / П.П. Микитюк. – Тернопіль : Тернограф, Тернопільський національний економічний університет, 2009. – 304 с.
3. Осецький, В.Л. Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики : монографія / В.Л. Осецький. – К. : ІАЕ УААН, 2003. – 412 с.
4. Соколова Л.В. Моделювання вибору інвестиційно-привабливого промислового об'єкту / Л.В. Соколова, Т.М. Герман // Економіка : проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. Випуск 249. – У 5 т. – Т. 5. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – С. 1312-1316.
5. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком : монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенко. – Суми : ТОВ «Друкарський дім «папірус», 2011. – 644 с.
6. Ястремська О.М. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства / О.М. Ястремська. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 392 с.
7. Коюда П.М. Ефективність інноваційної діяльності підприємств: теорія та практика : монографія / П.М. Коюда, І.А. Шейко. – Х. : ТОВ «Компанія СМІТ», 2013. – 332 с.
8. Смолінська Н.В. Методичні підходи до оцінювання рівня інноваційної спроможності підприємства / Н.В. Смолінська // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – С. 215-221.
9. Конкурентний потенціал у системі управління підприємством : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В.М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 367 с.
10. Громова О.Є. Реалізація та ефективність запровадження мотиваційних механізмів активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств / О.Є. Громова // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 3(15). – С. 20-26.
11. Громова О.Є. Складові елементи мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств / О.Є. Громова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 3. – Т. 3. – С. 160-164.
12. Polozova T.V. Conceptual model of diagnostics of innovative-investment ability of the enterprise in a competitive space / T.V. Polozova / Problems of social and economic development of business: Collectiv monograph. – Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2014. – P. 336-344.
13. Polozova T.V. Particulars of diagnostics of innovative-investment ability of the enterprise in a competitive space / T.V. Polozova // Wirtschaft und Management: Probleme der wissenschaft und praxis: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. Vol. 1 – Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. – P. 248-253.
14. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-ПВ (квартальна) «Звіт з праці» [Електронний ресурс], затверджено Наказом Держкомстату 26.10.2009 № 404. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.
15. Публікація документів Державної Служби Статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2005/pr/prm_ric/pm_u/prm_met.html.

Полозова Т.В. Оценка социально-мотивационного обеспечения инновационно-инвестиционной способности предприятия

Аннотация. Предложен методический подход к оценке социально-мотивационного обеспечения инновационно-инвестиционной способности предприятия на основе данных финансовой отчетности предприятия. Это обеспечивает доступность данных по другим предприятиям данной отрасли с целью сравнительной оценки и позиционирования исследуемого предприятия в конкурентном инновационно-инвестиционном пространстве.

Ключевые слова: социально-мотивационное обеспечение, инновационно-инвестиционная способность предприятия, оценка, интегральный показатель.

Polozova T.V. The estimation of social-motivation support innovativ-investment ability of the enterprise

Summary. The methodical approach of estimation social-motivation support innovativ-investment ability of the enterprise on base of financial reporting of the enterprise is offered. This provides accessibility statistical data on the other enterprises given branches for the reason comparative estimation and positioning the under investigation enterprise in competitive innovativ-investment space.

Keywords: social-motivation support, innovativ-investment ability of the enterprise, estimation, integral factor.